

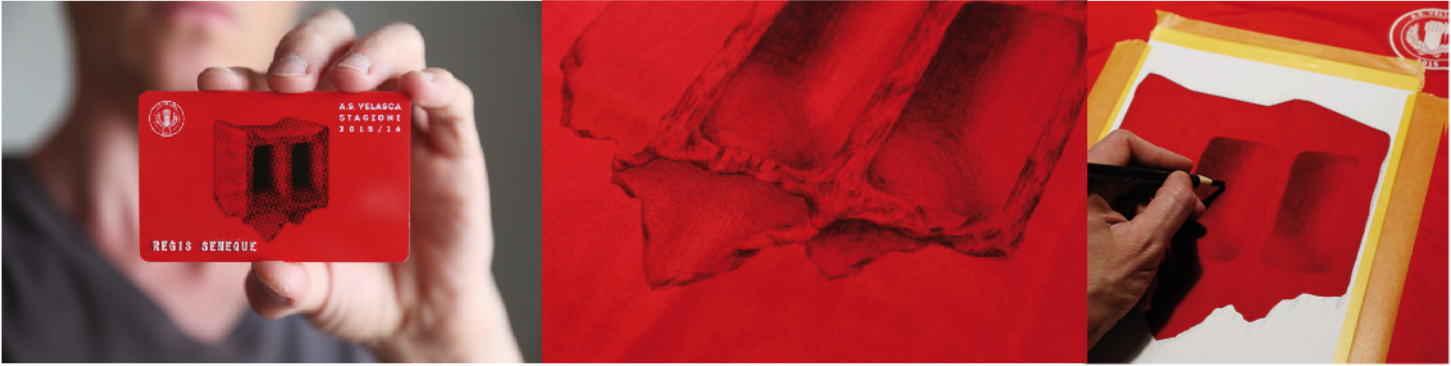

DOĞDUĞU KENTE BENZEYEN FUTBOL KULÜBÜ: A.S. VELASCA

Yrd. Doç. Dr. Şehnaz ŞİŞMANOĞLU ŞİMŞEK

Khas Türk dili koordinatörü

15 Temmuz darbe girişimi yaşanmasaydı muhtemelen bu yaz, 2016 Avrupa Futbol Şampiyonası ve Rio Olimpiyatları'yla sporun ve futbolun yazı olacaktı. Futbolun kişisel tarihimde önemli bir yeri var. İlkokuldayken önce astronot olmayı hayal ettiğimi hatırlıyorum; sonrasında ise futbol hakemi olmak istemiştim. Bunun nedenlerinden biri sanırım ortaokul yıllarımdaki fanatik Beşiktaşlılığım ve Türkiye'de ilk kadın futbol hakemi olan Lale Orta'ya hayranlığımды.

80'lı yılların sonuna doğru ne maçları düzenli takip edebileceğiniz bir TV yayını ne de *Fotospor*, *Fanatik*, *Fotomaç* vb. spor gazeteleri vardı. TRT maçı vermiyorsa eğer radyodan maçları dinlediğimi, pazartesi günleri ise okulumuzun yanındaki gazete bayisinden *Gelişim Spor* adında kuşe kağıda basılı çoğunlukla futbol haberlerine yer veren dergiyi heyecanla satın aldığımı hatırlıyorum. Fanatizminin bir nedeni de o yıllarda Metin-Ali-Feyyaz üçlüsünün sahalarda yarattığı heyecan ve Gordon Milne yönetimindeki Beşiktaş'ın üst üste Fenerbahçe'ye yaşattığı yenilgiler de rol oynuyordu. Ben Feyyazcıydım ve uzun yıllar odamdaki dolabın kapağını Beylerbeyi Milli Takım tesislerinde Feyyaz'dan aldığım imza süslemişti. Liseye doğru kız arkadaşlarımın alaylarının ve belki de artık çocukluğu geride bırakmamın etkisiyle futboldan soğuyuvermiştim. Pazartesi günleri rakip takımları tutan erkek arkadaşlarımın maç kaynaklı satışmaları da gittikçe azaldı ve yine aynı kişilerle madeni paralarla yapılan sıra üstü parmak maçları da böylece bitiverdi. Şimdi dönüp baktığımda o hızla devam etsem bugün belki de farklı bir mesleği seçmiş olabilirdim diye düşünüyorum.

Lisede ise artık ilk 11'i sayamayacak noktaya gelmiştim ve sonraki yıllarda ise yeşil sahalarda aram iyice açıldı ancak 2000'li yıllarda Bağış Erten'in deyişle "memleket entelektüellerinin futbol yazmaya girişmelerinin" müsebbibi Tanıl Bora'nın ve İletişim Yayınları'nın futbol kitaplarına da geçmişten kalan bir ilgiyle merakla göz attığımı hatırlıyorum. Dolayısıyla, futboldan yalnızca futbol olmadığını gösteren çalışmalar ve projeler de hala ilgimi çekmeye devam ediyor.

Bu girizgâhtan sonra bu dergide yazacağım belki de ilk ve son futbol yazısı ilginç bir futbol kulübü hakkında olacak. Kendilerinden, tesadüf eseri kurucularından biri olan Clément Tournus ile tanışarak haberdar oldum.

Milano'da Sanat, Tasarım ve Futbol

A.S. Velasca 2015 yılında kurulmuş bir futbol kulübü ancak bildiğimiz futbol takımlarından hiçbirine benzemiyor çünkü aslında her şeyiyle hem bir kulüp hem de bir sanat projesi. Kulüp sanata ve spora düşkün, bu iki unsurun bir aradalığına vurgu yapmak isteyen beş yakın arkadaş tarafından kurulmuş. Sadece içlerinden birisi profesyonel anlamda sanatçı, diğerleri avukatlık, satış uzmanlığı gibi işlerle uğraşiyor.

Sanat, tasarım ve futbolun Milano gibi sanatsal bir şehirde bir araya gelmesi aslında şaşırtıcı değil. Kulüp Başkanı Wolfgang Natlacen, *The Football Pink* dergisinde Alex Stewart'la yaptığı söyleşide, İtalya'daki futbolun atası sayılabilecek *calcio* adlı oyunun Rönesans döneminde aristokratlar tarafından oynandığını ve İtalya'da futbolun henüz doğuşunda estetikle iç içe olduğunu belirtiyor.

Clément Tournus ise bu bağlamda kulübün iki yönünün öne çıktığından söz ediyor: Kilise tarafından organize edilen bir amatör lig olan Open B-CSI'de oynayan A.S. Velasca bir yandan diğer kulüpler gibi şampiyonada maç kazanmayı hedefleyen bir futbol takımı. Toplamda meslekleri ve milliyetleri değişen 20 futbolcuları var. Aralarında öğrenci ve işçilerin de bulunduğu, Perulu, Mısırlı, Kongolu ve İtalyan oyuncular yeşil sahada top koşturuyorlar. Kulübü diğer takımlardan ayıran başlıca özellik ise bütün ayrıntıların sanatçılar tarafından tasarlanması. Her sene bir sanatçı takım formalarının ana sponsoru oluyor ve formaları o tasarlıyor. Geçen sezon oyuncuların formaları Régis Sèneque adlı Fransız sanatçı tarafından tasarlanmış. Kulübün internet sitesinde de görebileceğiniz tuğla benzeri ilginç bir nesne tasarlanmış ve geçen sezon bütün görsellere bu tasarım hakim olmuş. Pazibentlerini İtalyan tasarımcı Patricia Waller hazırlamış, oyuncu değiştirme tabelaları ise Patricia Novello tarafından tasarlanmış. Ayrıca her ay *Le Bollettino* adında takıma ait bülteni farklı dillerde birçok sanatçıyla birlikte çalışarak çıkartıyorlar.

2016-2017 sezonunun sponsoru ise 90'larda Paris'te etkili olmuş bir sokak sanatçısı olan Zevs. Zevs daha çok Gap, H&M, Yves Saint Laurent gibi ünlü firmaların billboardlarına yaptığı görsel müdahalelerle ve ünlü markaların logolarını *liquidation* tekniğini kullanarak -görsel olarak eritme, sıvılaştırma etkisi yaratma- yeniden yorumlamasıyla tanınıyor. Zevs'in sanatı bazı çevreler tarafından sokak vandalizmi olarak yorumlansa da en temelde tüketim davranışlarına ve devasa markaların ticari tutumlarına getirilen önemli eleştiriler barındırıyor içerisinde. Bakalım Zevs'in görsel hakimiyeti eline alması önümüzdeki sezon takıma nasıl yansınacak? Sanatçının bu ünlü markalara getirdiği bozguncu eleştiri aslında A.S. Velasca'nın futbolda yapmaya çalıştığına da çok benziyor.

Velasca Kulesi'nden Yayılan Futbol Rönesansı

Clément Tournus, amblemleri olan Velasca kulesinin, Milano'nun 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki Rönesans'ın sembolü olduğunu, kendilerinin de futbol endüstrisinde bir rönesans sembolü olmak istediklerini belirtiyor. Futbol sektöründe kendilerini yenilikçi bir ekip olarak konumlandırıyorlar çünkü sektöre yeni bir bakış, yeni bir kavrayış getirdiklerine inanıyorlar. Sanat onlar için sadece kendilerini daha iyi sunacakları bir reklam aracı değil, oynadıkları ya da düşündükleri futbolun kendisi sanattan besleniyor ya da kendini sanatla ifade ediyor. Başka bir ifadeyle, sanat futbol kadar önemli bu projede. Bu nedenle, sanatı kullanan diğer futbol ekipleri gibi olmadıklarını düşünüyorlar. Örneğin, AC Milan bir sanat galerisi açmış ancak sanat A.S. Velasca'da olduğu gibi takımın bir parçası değil. Kulüp Başkanı Natlacen, sanatın elitist, futbolun ise popüler bir olgu olarak algılandığını, amaçlarının her ikisine de yeni katılımcılar çekmek olduğunu belirtiyor. Bu amaçla, kendi sahalılarında oynadıkları bütün maçları her seferinde bir sergi açılışı gibi kurguluyorlar; bir defasında taraftarlara takımın renklerini içeren bayraklar başka bir seferinde ise takımın atkısını dağıtmışlar. Her ay maçla birlikte küçük bir koreografi, bir tür *vernissage* (öngösterim) düzenliyorlar. Bu etkinliklere futbola ilgisi olmayan taraftarları da katıyor. Futbolcuları yeteneklerine göre seçiyorlar ama kulübün sanatsal yönünü de kavramalarını bekliyorlar. Bu yönün futbolcularda kulüple olan bağlılığı da sağlayan taraflardan biri olduğu vurgulanıyor.

Sanat ve futbolun bir aradığı başka kulüplerde yaşanmayacak ilginç durumlar da yaratıyor. Natlacen, takımın ilk zamanlarına ait şu öyküyü anlatıyor: "Önemli bir dostluk maçımız vardı ve takımımızın biricik kalecisi hala ortalarda yoktu. Maçın başlamasına bir saat kala yaptığı graffiti yüzünden tutuklandığını öğrendik. Maça az bir süre kala, polis onu serbest bıraktı. O gün gayet iyi oynadı ancak sonraki sezon yine ortadan kayboldu. Bu nedenle artık iki kalecimiz var!"

Peki oynanan futbol açısından ne durumdalar? Başkan Natlacen sezonu "tam bir felaket" olarak tanımlıyor ama bunun neredeyse her yeni kulübün yüzleşmesi gereken bir durum olduğunu belirtiyor. Sonuçta daha önce hiç bir arada oynamamış oyuncuların yepyeni bir takım oluşturulmaya çalışılıyor. Ama anlaşılana bunu pek de önemsemiyorlar. Tournus da geçen sezonu acemilik sezonu olarak tanımlıyor. Yeni bir futbol ekibi kurmanın getirdiği zorlukları

görmüşler ve aynı zamanda kulübün tanınırlığını arttırmışlar. Antrenör Paolo Lapizzo'nun işaret ettiği gibi sonuca odaklı bir kulüpten söz etmiyoruz aslında. Bu da futbolun işleyişi açısından oldukça yeni bir bakış. Antrenörün yanında takımı fiziksel olarak çalıştıranın bir kadın olduğunu söylersek A.S. Velasca'nın ezberbozan bir özelliğini daha eklemiş oluruz.

Kulüp böyle olunca taraftarlar da ayrı bir merak konusu. Aşağı yukarı 40-50 kişilik kemikleşmiş bir taraftar grupları var. Maçları izleyemeyenler için de Twitter üzerinden Fransızca ve İtalyanca anlatımlar yapıyor. Takipçileri arasında futbol severler olduğu kadar futbola ilgisi olmayan sanatseverler, hatta futbolu ilk kez A.S. Velasca ile keşfedenler de var. Alex Stewart, Başkan'a A.S. Velasca'nın Milano'nun iki büyük takımından taraftar çalıp çıkmadıklarını soruyor. Natlacen bundan çok emin değil ancak kulübün ideolojisinin ve alışılmışın dışındaki yaratıcılığının gelecekte insanları onlara yöneltebileceğini söylüyor: "Milan ve Inter'in artık, eskisi kadar çekici olmadığını biliyoruz; insanlar yeni heyecanlar, yeni titreşimler ve yeni futbol masalları arıyor. Hayal etmek istiyorlar. Biz iyi bir alternatifiz ancak bir futbol inancını kırmak da kolay değil. İtalyanlar da ayrıca inançları sağlam kişiler." Dolayısıyla A.S. Velasca'nın taraftarlarını arttırma konusunda işleri biraz zor görünüyor ancak hedef kitlenin niceliğinden ziyade Borges'in deyişiyle coşkulu bir "uçsuz bucaksız azınlık" onlara yeterli motivasyonu sağlayacak gibi duruyor.

Takipçi sayıları az da olsa A.S. Velasca'nın söz konusu alternatif tavrının belirli çevrelerde heyecan uyandırdığı ve ilerleyen zamanda daha da dikkat çekeceği söylenebilir. Bunun ilk belirtileri olarak FIFA'nın çektiği mini belgesel ve 2016 Avrupa Futbol Şampiyonası'nda açtıkları sergi gösterilebilir. "Dünyadaki En Sanatsal Futbol Kulübü" başlığını taşıyan belgesel, kulübün sanat ile futbolu nasıl buluşturduğunu projede yer alanların röportajlarıyla dinamik bir biçimde aktarıyor. Sergi ise 2-10 Temmuz 2016 tarihlerinde Futbol Şampiyonası sırasında Paris'te açılmış ve büyük ilgi görmüş. Sergide A.S. Velasca'nın oynadığı stadın tribününün bir replikasını yapmışlar ve şampiyonanın maçlarını oradaki dev ekrandan izlemişler. Ayrıca sergide futbolcuların sanatçı Naniii tarafından yapılmış olan portreleri yer almış. Geçen dönemin sponsoru olan Régis Sènèque, kulübün forması için tasarladığı amblemi sadece orada sergilemek üzere çizerek canlı bir performans gerçekleştirmiş.

“No Al Calcio Moderne” ya da Modern Futbola Karşı Olmak!

A.S. Velasca'yı oluşturan birikimin arkasında 90'larda İtalya'da başlayan modern futbola karşı akımın etkisi olduğu söylenebilir. “No al Calcio Moderne” yani İtalyanca “Modern Futbola Hayır” demek olan slogan giderek diğer ülkelere de sıçrayan endüstriyel futbola karşı tribün kültürünü savunan bir akım. Futbol izlemenin giderek pahalılaşması, yayıncı kuruluşların keyfi uygulamaları, futbol oyununun kendisinden çok ticari boyutunun öne çıkması bu akımın ardında yatan birkaç nedenden yalnızca bazıları. Burak Derya Erbab'ın insanhaber.com sitesinde yazdığı “Endüstriyel Futbol ve Tribünler” başlıklı yazısı, bu hareketin arkaplanına dair önemli bilgiler ortaya koyuyor. Yazıda, modern futbolu, “futbolu sadece ticari bir meta; taraftarı ise tüketici konumuna indirgemeye çalışan bir anlayış” olarak betimleyen Erbab, buna karşı olan oluşumun arkasında İtalya'da 1960'lı ve 70'li yıllarda özellikle altıncı sınıflara ait taraftar gruplarının oluşturduğu “ultras” gruplarının

olduğunu belirtiyor. Özellikle 2002 sonrası Ultras Hareketi adında hemen hemen tüm İtalya'da kurumsallaşan taraftar grupları, Brescia, Roma, Milano kentlerinde geniş katılımlı ortak gösteriler yaparak manifestolarındaki talepleri herkese duyurmaya çalışmışlar. Erbab, bu talepleri şu şekilde sıralıyor: ‘Tüketici temelli stat yerine taraftar temelli stat’, ‘yüksek bilet fiyatlarına karşı olmak’, ‘maçların aynı gün ve saatte oynanması’, ‘sis bombası, meşalelerin, koreografilerin engellenmesinin durdurulması’, ‘kulüplerin borsada piyasa değeri olmaması’, ‘güvenlik güçlerinin baskıcı uygulamalarına son verilmesi’ vb.

Bu taleplerin bugün hemen hemen dünyadaki bütün taraftar grupları tarafından karşılık bulduğu söylenebilir. A.S. Velasca hiç şüphesiz yeni bir şey yaratma arzusu kadar bugünkü futbola karşı duyulan hayalkırıklığının da bir eseri. Onlar şiddetten uzak daha farklı, daha sahipsiz, alternatif bir futbol tahayyülü peşindedir. Başka bir futbol mümkün mü, hep birlikte göreceğiz.